

Кузьміна І.В.

Викладач кафедри англійської філології
МНУ імені В.О. Сухомлинського

ВИД АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІСТИЧНОГО СТИЛЮ: ЩОДЕННИК

Щоденник, як різновид англомовного публіцистичного стилю відноситься до літературно-побутового жанру, як фіксація побаченої, почутої, внутрішньої пережитої події, яка щойно сталася. Записи про переживання, думки і події в житті якоїсь людини, зроблені нею самою у хронологічній послідовності. Для літературознавців значний інтерес становлять щоденники письменників: вони дають багатий матеріал при вивченні їх життя, громадської й літературної діяльності, зв'язків з життям, історії написання окремих творів тощо. Жанрова специфіка щоденників полягає в тому, що в них відсутній єдиний сюжет, не має єдиного спільного ідейного задуму. Естетичної цілісності щоденнику надає сам автор. Його роздуми день за днем нанизують на єдиний стрижень, у результаті чого щоденник набуває певної, досить умовної закінченості. Нормою в цьому жанрі є уривчастість, фрагментарність, необробленість оповіді, стилістична незавершеність фрази.

Зазначимо, щоденник — літературно-побутовий жанр, фіксація побаченої, почутої, внутрішньої пережитої події, яка щойно сталася. Щоденник пишеться для себе і не розрахований на публічне сприймання, у ньому нотуються переважно явища особистого життя, здебільшого у монологічній формі, хоча може бути й внутрішньо діалогічна (полеміка із самим собою, з уявним опонентом тощо). Ці ознаки особистого щоденника сприяли його поширенню у художній літературі, особливо наприкінці 18 ст., коли поглиблювався інтерес до людської душі, що притаманне сентименталізму («Сентиментальні мандри» Л. Стерна). Певні особливості щоденника використовувались у пригодницькій літературі, скажімо, у Ж. Верна, філософських текстах («Щоденник зрадника» С. К'єркегора) тощо.

У європейському літературознавстві пік теоретичних розробок проблем

щоденникового жанру припав на 70-80-ті роки минулого століття (С. Скварчинська, М. Гловінський, О. Мілецький, Л. Лопатинська, А. Жірард, Р. Кізер, М. Леле, Б. Дідьє). Найбільш детальними й ґрунтовними роботами про щоденник як сучасний літературний жанр до сьогодні вважають дослідження французького соціолога А. Жірарда “Інтимний щоденник” і роботу німецького літературознавця Р. Кізера “Макс Фріш. Літературний щоденник”.

Досить часті звернення авторів щоденників до гіпотетичного читача дали підстави для роздумів про естетичну “навмисність” письменницьких щоденників. Без конкретної цілі, без тиску ззовні щоденник стає для письменника додатковою сферою реалізації. Можливість вести щоденник у такому випадку – це можливість займатися письменництвом.

Літературний щоденник, залишаючись особистим, суб’єктивним, навіть інтимним та сповідальним, у той же час призначений на ще прижиттєве видання, хоча, треба сказати, не завжди ідея видання закладена вже в первісну цільову настанову, частіше намір друкувати свій щоденник визріває поступово. Одним зі шляхів розуміння щоденника як самостійного художнього явища став аналіз публічного сприймання щоденника. З огляду на читача як співавтора художнього твору можна виділити декілька специфічних естетичних категорій, що властиві щоденнику:

- правдивість;
- міра щирості, яка може зупинитися перед непослідовністю, слабкістю, лякливою і соромливою;
- простота / звичайність;
- інтимність оповіді;
- фрагментарність і умовчання;

Наступний тип щоденника з огляду на його функціональність – щоденник, який ведуть для себе і тільки для себе – це сповідь перед самим собою, втеча у власний світ, документ самоаналізу, самонавчання. Автор рефлексивно й водночас інтуїтивно, вловлюючи насамперед суб’єктивний план власного життя, створює “історію своєї душі”, або “сповідь”. “Я” такого щоденника стосується не тільки і не стільки скрупульозного записування зовнішніх маніфестацій особи автора, але перш за все внутрішнього досвіду.

Надалі виокремлюються щоденники, які відповідають закладеній в глибинах особистості майже біологічній потребі виразити себе, запам’ятати себе, зупинити потік свого життя, залишити сліди свого існування. Щоденник – це боротьба зі смертю, зі щоденним відмиранням. Самоувічнення – одне з найдавніших прагнень людини. Самопізнання приєдналося до цього підсвідомого, стихійного бажання набагато пізніше (Щоденники В. Поліщука, М. Фріша).

Наступному типові відповідає щоденник, породжений нарцисистичним потягом до самоспоглядання, щоденник як особливий різновид самозадоволення (якщо не дивитися на це ширше – щоденник як такий завжди є виявом нарцисизму: дзеркалом, що відображає внутрішній світ його автора) (Щоденники О. Кобилянської, В. Поліщука). У творчості митець прагне увічнити себе після смерті. Щоденнику, зрештою, це також під силу. Але щоденник дає, окрім того, можливість “запам’ятати” себе ще за життя: тільки автор щоденника, замислюючись він над цим чи ні, може за допомогою щоденника зреалізувати свою пам’ять в усій повноті її індивідуальної

людськості. Цей момент пригадування себе у щоденнику, є можливо, найінтимнішим моментом щоденника.

Причини ведення щоденника – один зі шляхів усвідомлення мети ведення щоденникових записів. Користуючись найзагальнішою схемою етапів творчого процесу – задум та його здійснення, вважаємо очевидним те, що при написанні щоденника подвійна природа задуму виступає у спрощеному варіанті; – немає перших результатів підготовки, є тільки зримий початок твору; - сформування щоденникової форми наводить на думку, що, напевно, саме таким первісно був шлях до щоденника, що може свідчити не просто про існування причини ведення щоденника, а про існування архіпричини, що лежить у сфері, яка найменше схильна піддаватися якимось змінам; – у сфері людських почуттів і переживань. Таким спонукальним спільним мотивом, у кінцевому результаті, є потреба людини вести діалог. Ця потреба проявляється і як вимоги людини до світу, і як усвідомлення власного незадоволення реальним станом речей.

За призначенням, за функцією, за роллю в житті автора, можна виділити декілька типів щоденників:

- щоденник-свідчення
- щоденник, породжений нарцисичними мотивами
- щоденник – документ самоаналізу і самонавчання Я;
- щоденник – пам'ять про себе самого
- щоденник як засіб психічної само терапії

Отже, у визначенні жанру щоденника можна окреслити три шляхи розвитку дискурсивних практик: щоденник поряд із листами, нотатками функціонує лише як форма єдиного мемуарного жанру (Л. Гаранін); щоденники, спогади, листи, нотатки визнаються цілком рівноправними жанрами, але в той же час різновидами спільного мемуарного жанру (Т. Марахова, А.Тартаковський, Т. Колядич); О. Галич використовує ще термін “мемуаристика”, “мемуарна проза”, що разом з біографією та автобіографією становлять основні напрями документалістики; щоденник, нарис, мемуари, біографію розглядають як незалежні жанри документалістики (І. Янська, В. Кардін).

Література

1. Для кого пишуть щоденники // Літературознавчі зошити. Студії. Публікації. Рецензії. Бібліографія. – Львів, 2001. – Вип. 1. – С. 225-233.
2. Психологія писання щоденника: стимули, призначення, мета // Мандрівець. – № 6. – 2003. – С. 28-33.
3. Щоденник як парадоксальне відображення умовчання // *Studia methodologica*. – Вип. 13. – 2003. – С. 139-145.
4. Параметри свободи у щоденнику – межа образу автора // Вісник Львів. ун-ту. Серія філол. Теорія літератури та порівняльне літературознавство. – Львів, 2004. – Вип. 33. – С. 165-170.
5. Художній потенціал щоденника // Наукові записки. Серія: Літературознавство. – Тернопіль: ТНПУ, 2004. – Вип. 15. – С. 247-257.